

ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ НАН УКРАЇНИ

АРХЕОЛОГІЧНІ
ДОСЛІДЖЕННЯ
В УКРАЇНІ
2010

Київ–Полтава
2011

В.Г. Котигорошко, І.А. Прохненко, В.В. Мойжес, К.І. Щербей

ДОСЛІДЖЕННЯ МАЛОКОПАНСЬКОГО КОМПЛЕКСУ

У 2010 р. археологічна експедиція Ужгородського національного університету продовжила багаторічні розкопки (з 1977 р.) дакійського комплексу (городище та могильник) на східній окраїні с. Мала Копаня Виноградівського р-ну Закарпатської обл.

Городище займає верхівку гори Рокосівсько-Хустського вулканічного хребта на правобережжі р. Тиси (85 м від урізу води). На сьогодні розкрито площу 2,65 га.

Вивчалася південно-східна окраїна поселення. До раніше закладеного розкопу XXXVIII здійснена прирізка площею 141 м². Ділянка перерізає східний схил заввишки до 10,4 м. Потужність культурного шару становить 1,8 м. Чітко виділяються два шари: верхній — сірого кольору, завтовшки до 0,6 м, і нижній — темно-сірий, дуже гумусований. Розкопано 11 безсистемно розміщених стовпових ямок, а також заглиблення аморфної форми. У квадратах Е-Ж-6-7, на глибині 0,8–0,9 м, залягав суцільний шар обмазки, що краями заходить у стінки розкопу. На цьому майданчику відзначається скупчення індивідуальних матеріалів. Другий подібний майданчик розміщується за 10 м на схід від першого, на тій самій глибині. Під завалом обмазки виявлено чотири ліпні горщики, а також фрагменти розписної та сіроглиняної кераміки.

Крім ліпного та кружального посуду дакійського типу (горщики, вази, миски, черпаки, піфоси), зібрано значну колекція індивідуального матеріалу. За своїм функціональним призначенням він поділяється на кілька груп: перша — знаряддя праці (тесло, жорна, прасочка, пряслиця, ножі), друга — предмети озброєння (чотири вістря стріл і дротик). Прикраси та деталі одягу представ-

лені бронзовими виробами: вісім фібул, ланки та підвіски поясних ланцюгів і фрагменти браслетів. Okремо потрібно відзначити знахідки деталей бронзових ковшів.

Ці знахідки, в першу чергу фібули та ковші, дозволяють датувати основний час забудови на цій території першими десятиліттями нашої ери.

У верхньому горизонті досліджено прямокутну будівлю завширшки 3,0 м, у якій знайдено кружальний посуд X–XI ст.

Також продовжено розкопки дакійського могильника в уроч. Челлениця, розміщеного за 200 м на північний захід від городища. Материк залягає на глибині 0,5–0,6 м від сучасної поверхні та являє собою вологотривку важку жовту глину, над якою розміщувався шар світло-сірої землі.

У 2010 р. на площі 1448 м² виявлено два ґрунтові кремаційні поховання (19–20), в ямках діаметром 0,5 і 0,2 м та завглибшки 0,25 і 0,15 м. Основний матеріал знайдено за межами поховань. Він складався зі зброї, екіпірування вершників, кінської упряжі, прикрас і деталей одягу.

До зразків наступальної зброї входять ритуально-зігнутий двосічний меч, вістря списів, дротика та стріл (рис. 1). Із захисної зброї відзначимо фрагменти умбонів. Кінську зброю представляють вудила та гризла, а також залізні кільця від ременів.

Прикраси та деталі одягу представлені 28 дротяними залізними фібулами пізньолатенської конструкції, бронзовими ланками поясних ланцюгів, пряжками, застібками, підвісками та браслетами.

З унікальних знахідок відзначимо залізну піксиду зі скляними намистинами, пошкодженими полум'ям поховального вогнища.

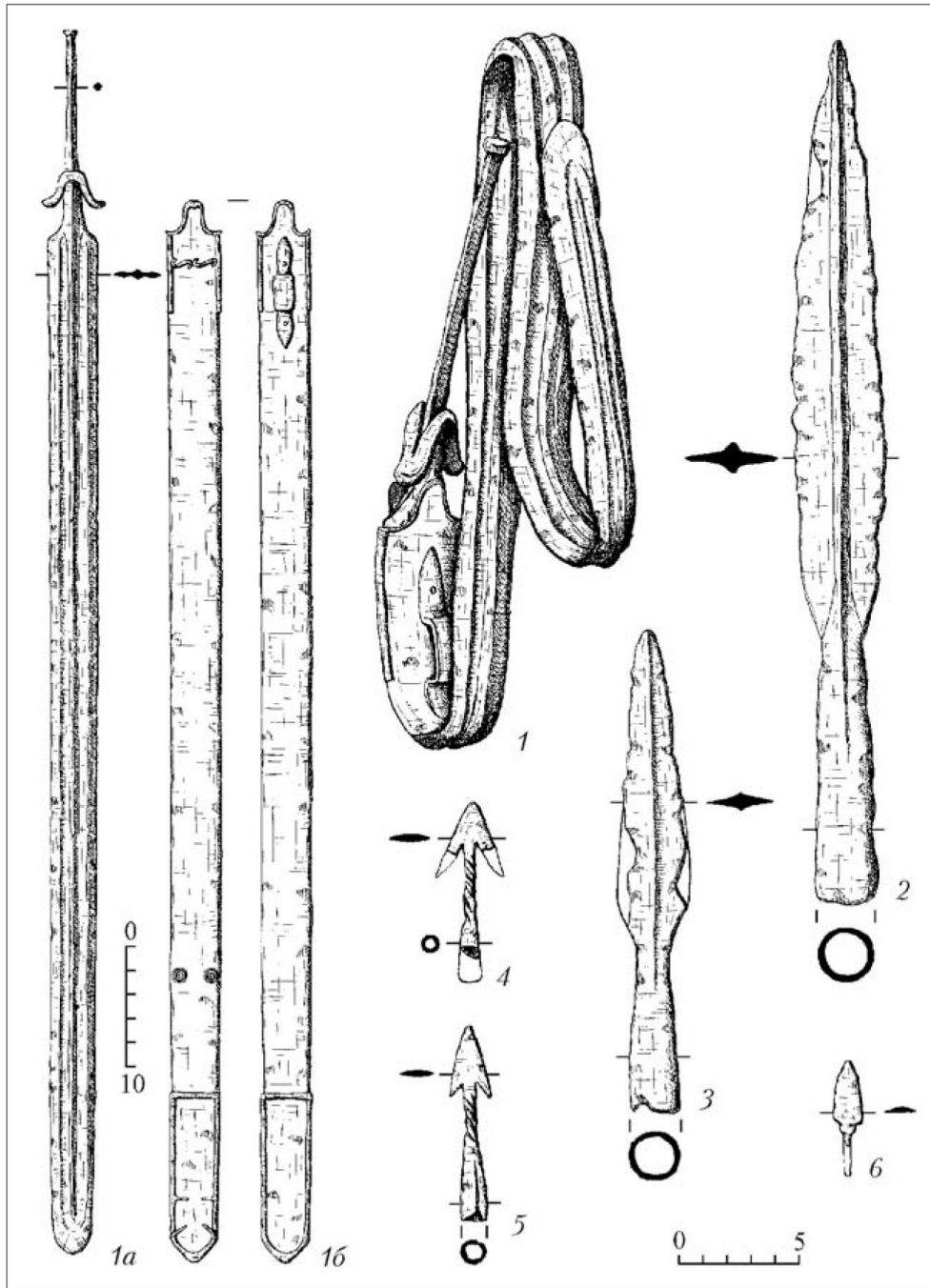

Рис. 1. Мала Копаня (уроч. Челлениця I): 1–6 – зброя;
1а–1б – реконструкції меча та піхов

Разом з індивідуальним матеріалом виявлено фрагменти ліпного та гончарного посуду (черпаки, вази, піфоси) дакійського взірця.

Здійснені дослідження могильника в уроч. Челлениця дозволяють віднести його до кола дакійських старожитностей першої половини I ст. до н. е.

